

۱ مراکز شیعه پژوهی جهان

۱۰۴ نشر معارف اهل بیت علیهم السلام

سرشناسه	علیزاده موسوی، سید حامد، ۱۳۶۴ - Alizadeh Mousavi, Seyed Hamed
عنوان و نام پدیدآور	مراکز شیعه پژوهی جهان (۱) حوزه انگلیسی زبان / سید حامد علیزاده موسوی؛ [به سفارش] موسسه البیان للتواصل والتاویل.
مشخصات نشر	قم: نشر معارف اهل بیت الطاهرین علیهم السلام ، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری	۴۰۸ ص: مصور، عکس؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ سم.
فروست	مراکز شیعه پژوهی جهان؛ ۱. نشر معارف اهل بیت علیهم السلام ؛ ۱۰۴.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۵۶۶۳-۳۱-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	شیعه شناسی Shi'ah studies* شیعه شناسان Shi'ah scholars*
شناسه افزوده	موسسه البیان للتواصل والتاویل
رده بندی کنگره	BP۲۳۹
رده بندی دیویی	۲۹۷/۵۳
شماره کتابشناسی ملی	۱۰۱۷۵۲۲۰

مؤسسة البيان للتواصل والتأصيل
Al-Bayan Institute for Communication
and Authentication

مراكز شيعه پڑوہی جهان (۱) حوزه انگلیسی زبان

سید حامد علیزاده موسوی

مؤسسة البيان للتواصل والتأصيل

۱۴۰۴

مؤسسة البيان للتواصل والتأصيل
Al-Bayan Institute for Communication
and Authentication

مراكز شيعه پژوهی جهان (۱) حوزه انگلیسی زبان

سید حامد علیزاده موسوی

مؤسسة البيان للتواصل والتأصيل

ناشر: معارف اهل بیت الطاهرين عليه السلام
چاپ: چاپخانه اشراق چاپ اول: ۱۴۰۴ ش
شمارگان: ۵۰۰ نسخه

تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است

مراكز پخش

قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف،
پلاک ۱۱، تلفن ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۴۳

لبنان، بیروت، جادة المطار الجديد، قرب فانتزی
وورد، بنایة مامیا، الطابق الخامس
هاتف: ۰۰۹۶۱۱۸۲۰۳۷۸
فاکس: ۰۰۹۶۱۱۸۶۲۲۳۳

فهرست مطالب

۹	سخن مؤسسه
۱۳	مقدمه
۱۷	دانشگاه اکستر
۱۸	ساختار دانشگاه
۲۰	نوع مرکز: (آموزشی-پژوهشی)
۲۰	اعضای اصلی
۲۰	اعضای مرکز مطالعات ایرانی و فارسی
۲۰	اعضای مرکز مطالعات خلیج
۲۱	اعضای مرکز مطالعات اسلام
۲۴	پروژه فقه، مرجعیت و یادگیری در شیعه امامیه
۲۴	زمینه و اهداف کلی پروژه
۲۹	اعضای علمی و اساتید اصلی پروژه
۳۹	حوزه های پژوهشی پروژه
۴۰	خروجی های پروژه
۴۰	۱. مقالات
۴۰	۲. سمینارها و کارگاه های آموزشی
۵۵	۳. مشارکت و حضور در سایر دوره ها و نشست ها
۶۰	۴. مشارکت های عمومی
۶۱	۵. رویدادها
۶۷	مؤسسه مطالعات پیشرفته پربینستون
۶۹	برنامه مطالعاتی شیعه
۷۰	فعالیت ها و خروجی های برنامه تحقیقاتی مطالعات شیعه
۷۰	۱. مجموعه کتاب «اسلام شیعی: متون و مطالعات»
۹۷	۲. مجله مروری بر مطالعات شیعه

۱۰۸	 ۳. پروژه‌ها
۱۱۱	 ۴. رویدادها
۱۱۴	 اعتبار و جایگاه علمی مؤسسه
۱۲۱	 دانشگاه بیرمنگام
۱۲۳	 مقاطع تحصیلی
۱۲۶	 مرکز مطالعات خاورمیانه و مطالعات اسلامی دانشگاه بیرمنگام
۱۳۲	 تحلیل کیفی دانشگاه
۱۳۳	 پروژه ایجاد امت جایگزین
۱۳۳	 معرفی
۱۳۷	 اعضای اصلی پروژه
۱۴۹	 مؤسسه المهدی
۱۴۹	 معرفی
۱۵۰	 اساتید و اعضای علمی
۱۶۱	 مهم‌ترین برنامه و خروجی‌های مؤسسه
۱۷۰	 مؤسسات و مراکز همکار
۱۷۳	 سایر فعالیت‌های شیعی مرتبط با دانشگاه بیرمنگام
۱۷۹	 کالج اسلامی لندن
۱۸۰	 اهداف
۱۸۱	 مأموریت‌ها
۱۸۱	 مقاطع تحصیلی
۱۸۴	 سایر برنامه‌های آموزشی
۱۸۵	 گروه علمی و اساتید
۱۸۹	 فعالیت‌های پژوهشی و مطالعاتی
۱۹۳	 سایر فعالیت‌های علمی و فرهنگی
۲۰۶	 کتابخانه
۲۰۷	 دانشگاه لایدن
۲۰۹	 ابتکار مطالعات شیعی دانشگاه لایدن
۲۱۴	 مرکز مطالعات اسلام و جامعه
۲۲۳	 سایر شخصیت‌ها و برنامه‌های شیعی

دانشگاه بین‌المللی دین و صلح هارتفورد..... ۲۲۷

مقاطع تحصیلی..... ۲۲۸

دوره‌های آموزشی..... ۲۳۰

برنامه‌های پژوهشی..... ۲۳۱

دانشگاه هاروارد..... ۲۴۵

پروژه تشیع و امور جهانی..... ۲۴۸

گروه علمی پروژه..... ۲۵۱

خروجی‌های پژوهشی..... ۲۵۸

سایر برنامه‌ها و فعالیت‌های شیعی دانشگاه هاروارد..... ۲۷۸

مؤسسه مطالعات اسماعیلی..... ۲۷۹

ریاست مؤسسه..... ۲۸۱

هیئت امنای مؤسسه مطالعات اسماعیلی..... ۲۸۱

فعالیت‌های آموزشی..... ۲۸۲

فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه مطالعات اسماعیلی..... ۲۸۸

بخش‌های پژوهشی مؤسسه..... ۲۹۰

۱. مطالعات آسیای مرکزی..... ۲۹۰

۲. مجموعه‌های ویژه اسماعیلی..... ۲۹۲

۳. مطالعات شیعی..... ۲۹۵

۴. مطالعات قرآنی..... ۳۰۱

۵. مطالعات آسیای جنوبی..... ۳۰۴

۶. مطالعات حوزه..... ۳۰۵

۷. مطالعات اسماعیلی..... ۳۰۸

بورسیه‌های آموزشی و پژوهشی..... ۳۰۸

۱. بورسیه زاهد علی..... ۳۰۸

۲. بورسیه آنه ماری شیمیل..... ۳۰۹

۳. بورسیه دکتر فرهاد دفتری..... ۳۰۹

انتشارات و آثار مکتوب..... ۳۱۰

دانشگاه ادینبرو..... ۳۲۷

موقعیت و جایگاه شیعه‌پژوهی در دانشگاه ادینبرو..... ۳۲۹

گروه الاهیات	۳۲۹
گروه ادبیات، زبان و فرهنگ	۳۳۰
بخش مطالعات اسلامی و خاورمیانه	۳۳۰
اعضای علمی بخش مطالعات اسلامی و خاورمیانه	۳۳۱
مرکز مطالعات اسلامی در جهان معاصر الولید بن طلال	۳۴۵
مطالعات شیعی در مرکز الولید ادینبرو	۳۴۷
سایر فعالیت‌ها و شخصیت‌های شیعه‌پژوه دانشگاه	۳۵۲
ظرفیت‌های مرکز	۳۵۴
دانشگاه مک مستر کانادا	۳۵۷
کرسی اسلام جهانی شارجه	۳۵۷
ظرفیت‌های مرکز	۳۶۶
سواز، مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی	۳۶۷
ریاست مرکز	۳۶۸
حوزه‌های پژوهشی	۳۶۸
موقعیت و جایگاه شیعه‌پژوهی در مرکز	۳۶۹
خروجی‌های اصلی	۳۷۰
مجله مطالعات قرآنی	۳۷۳
گزینه‌شناسی مقالات شیعی مجله مطالعات قرآنی	۳۷۶
مؤسسه شیعه	۳۸۳
مدیر مؤسسه	۳۸۴
همکاران پژوهشی مؤسسه شیعه	۳۸۴
اعضای علمی و پژوهشگران شیعه‌پژوه	۳۸۹
مجموعه کتاب‌ها	۴۰۶
منشورات	۴۰۸

سخن مؤسسه

شیعه‌پژوهی در غرب ذیل عنوان کلی اسلام‌پژوهی قرار گرفته و سابقه این مطالعات نسبت به مطالعات اسلامی بسیار کمتر است. به عبارت دیگر مطالعات غربیان پیرامون اسلام از همان آغاز به نگاه اهل سنت محدود شده و غالب پژوهش‌های قرآنی، حدیثی، تاریخی و کلامی آنها به منابع، آثار و دیدگاه‌های اهل سنت درباره اسلام پرداخته و مطالعات اسلامی در غرب را شکل داده است. در این میان، مطالعات مربوط به شیعه بسیار محدود و در مرتبه نازلی به چشم می‌خورد که در ضمن برخی از پژوهش‌ها اشاراتی کوتاه و گذرا به شیعه صورت می‌گرفت. انقلاب اسلامی را می‌توان نقطه عطفی در توجه پژوهش‌های غربیان به شیعه و مطالعات مربوط به آن دانست. افزون بر انقلاب ایران، ظهور و فعالیت گروه‌های شیعی مانند حزب الله در لبنان و حوثی‌ها در یمن، تعرض آمریکا به عراق و اشغال این کشور در دو دهه اخیر و برخی عوامل ژئوپلیتیک باعث افزایش

گرایش به مطالعه بر روی تشیع به عنوان شاخه‌ای از مطالعات اسلامی گردید و مطالعات شیعی در دانشگاه‌های غربی به ویژه شمال آمریکا و انگلیس رشد چشمگیری را مشاهده کرد. بدین رو در دهه‌های اخیر شاهد شکل‌گیری موسسات و مراکزی هستیم که به صورت ویژه به شیعه پرداخته و با تصویب پروژه‌ها و برنامه‌های مطالعاتی و پژوهشی خاص به حوزه‌های دانشی گوناگون شیعه چون تاریخ، فقه، حدیث وارد شده و با رویکردها و روش‌های خود به مطالعه آن می‌پردازند. حاصل این مطالعات، شمار بسیاری از تک‌نگاشت‌ها، مقالات و مجموعه کتاب‌هایی است که در دانشگاه‌ها و مراکز علمی معتبر غرب به چاپ رسیده است. افزایش تعداد شخصیت‌های شیعه‌پژوه و علاقه‌مند به مطالعات شیعه در آکادمیای بین‌الملل و به تبع آن افزایش دانشجویانی که در این مسیر مطالعاتی و پژوهشی قدم می‌گذارند، مسیر را برای این توسعه هموار ساخته است. گسترش مطالعات شیعه در غرب اگرچه از یک سو قرائت شیعی از اسلام را در جهان معرفی می‌کند، اما از سوی دیگر زمینه را برای هجمه‌ها و شبهات بر علیه شیعه در فضای بین‌الملل هموار می‌سازد. بدین رو رصد دقیق فعالیت‌ها و پژوهش‌های صورت‌گرفته در غرب ضرورتی انکارناپذیر است که هم ظرفیت‌ها و فرصت‌ها را برای ما نمایان سازد و هم جامعه علمی شیعه را در مواجهه علمی و دقیق با شبهات و هجمه‌ها موجود در مطالعات غرب یاری دهد.

اثر حاضر با بررسی آکادمیای انگلیسی‌زبان، تلاش کرده است تا مراکزی که به صورت مستقل به مطالعات شیعی پرداخته و یا بخشی مشخص از فعالیت اصلی خود را به این حوزه اختصاص داده‌اند بررسی و گزارشی دقیق از محورهای آموزشی و پژوهشی آن‌ها ارائه دهد.

در پایان از حجت الاسلام و المسلمین سید حامد علیزاده موسوی و همکاران ایشان که در شکل‌گیری این اثر تلاش کرده‌اند، تشکر می‌کنم. همچنین از معاونت بین‌الملل و همکاری‌های علمی مؤسسه جناب

حجت الاسلام والمسلمین محمد فرید انصاری و معاونت پژوهش جناب
آقای مسعود اقوام کرباسی که مدیریت پژوهش و آماده سازی و چاپ آثار این
مؤسسه را عهده دار هستند قدردانی می نمایم.

محمد تقی سبحانی
رئیس مؤسسه البیان للتواصل والتأصيل

مقدمه

مطالعات شیعه‌پژوهی در غرب سهمی کوچک از مطالعات اسلامی را به خود اختصاص داده و علی‌رغم گسترش این مطالعات در چهار دهه اخیر، همچنان قرائت اهل سنت از اسلام بر فضای آکادمیک غرب سایه افکنده است. این حقیقت ریشه در عوامل گوناگونی داشته و دارد که از آن جمله عدم ورود دقیق و روشمند جامعه‌حوزوی و آکادمیک شیعه به مطالعات غرب است. کمبود منابعی که بیانگر دیدگاه اصیل شیعه در فضای بین‌الملل باشد، گواه روشنی بر این واقعیت است. اولین گام برای ورود دقیق و علمی به گفتمان غرب از مطالعات شیعه، شناسایی ظرفیت‌ها و فعالیت‌های صورت‌گرفته توسط آنان است. در مسیر این شناسایی محورهای پژوهشی و اولویت‌های آنها باز شناخته شده و راه برای بازشناسی جریان‌ها، رویکردها و روش‌های مطالعاتی آنها روشن می‌شود.

این پژوهش با تأکید بر این گام مهم، برای مشخص‌تر و محدودتر کردن جامعه هدف خود به دنبال مراکزی بوده است که اولاً به صورت مستقل و یا کارویژه‌ها و پروژه‌هایی مشخص به مطالعات شیعه پرداخته و ثانیاً غالب پژوهش‌های خود را در فضای انگلیسی زبان (به جز رژیم صهیونیستی) منتشر کرده است. در مسیر این شناسایی ابتدایستی از این مراکز بازشناخته شد و برای تکمیل آن، با برخی از شیعه‌پژوهان غربی همچون الیور شاربروت، آندره نیومن و ربکا مسترتون و... مکاتبه شد. پس از آن محورهای اصلی که در هر مرکز باید مشخص شود به صورت فهرست‌گونه، مشخص و فاز اول که شناسایی و معرفی اجمالی این مراکز بود، به پایان رسید. فاز دوم که تکمیل اطلاعات و ورود تفصیلی به فعالیت‌های این مراکز بود، پس از فاز اول کلید خورد. شناسایی شخصیت‌های اصلی هر مرکز و معرفی تفصیلی آنها، آثار مرکز اعم از کتاب‌ها، مقالات، پایان‌نامه‌ها و مجلات تخصصی در حوزه شیعه، شناسایی سرفصل‌های آموزشی و پژوهشی و متون درسی مورد استفاده مراکز و سایر برنامه‌های علمی مرکز همچون کنفرانس‌ها، کارگاه‌ها و نشست‌های تخصصی از جمله محورهایی بود که در فاز دوم به تفصیل مورد بررسی قرار گرفت. در مسیر این رصد، برای بازخوردگیری از پژوهش‌ها و رصدهای صورت گرفته، برخی از آن‌ها در دو فصلنامه معرفت شیعه در قالب مقالاتی به چاپ رسید و در مقابل نیز برخی از مقالات نشر یافته در این دو فصلنامه برای تقویت این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت.

ناگفته پیداست این تحقیق مقدمه‌ای برای پژوهشی تحلیلی در آسیب‌شناسی، فرصت‌یابی و نقد دقیق و عالمانه فعالیت‌ها و آثار شیعی صورت گرفته در آکادمیای بین‌الملل است که زمینه را برای ارائه راهبردها و تحلیل‌های دقیق‌تر و ناظر به واقعیت فراهم می‌سازد.

در پایان از حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد تقی سبحانی که با حمایت مستمر و نظارت عالی و محققانه خود زمینه انجام این اثر را فراهم ساختند، تشکر می‌کنم. لازم به ذکر است که این اثر حاصل تلاش گروهی از

محققان و پژوهشگران عرصه بین‌الملل است. در ابتدا از حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای حسین بهرامی که در نگارش و شروع طرح اولیه کار و همچنین در مسیر رصد و پژوهش فاز اول نقشی مهم بر عهده داشتند، تشکر می‌کنم. همچنین از حجج اسلام آقایان دکتر محمدفرید انصاری، دکتر رضا کاظمی‌راد، هادی اسدی، مهدی حسنی، محمد صانعی بیدگلی و جناب آقای دکتر کامران محمد حسینی که در این امر ما را یاری کردند، سپاسگزارم. نیز از همه عزیزانی که در مؤسسه البیان للتواصل والتأصيل به ویژه جناب آقای مسعود اقوام کرباسی که در به ثمر رسیدن این اثر نقش داشتند نیز قدردانی می‌کنم.

سید حامد علیزاده موسوی